

Convenant Schoon water Utrechtse fruitteelt 2.0

(2017-2020)

Aangaande de aanpak van gewasbeschermingsmiddelen in de Utrechtse fruitteelt

Ondergetekenden,

1. Het College van Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht als bestuursorgaan, te deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door gedeputeerde Water, mevrouw A.M.A. Pennarts-Pouw.
2. Het Dagelijks Bestuur van het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden als bestuursorgaan, te deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door hoogheemraad de heer G. Beugelink.
3. Het bestuur van de NFO kring Midden Nederland van de Nederlandse Fruittelers Organisatie, tevens de vakgroep fruitteelt van LTO Noord te deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door de heer M.C. André de la Porte.

Partij 1 wordt aangeduid als "provincie";

Partij 2 wordt aangeduid als "waterschap";

Partij 3 wordt aangeduid als "de Utrechtse fruitsector".

Overwegende dat,

- Door samenwerking in het eerste convenant is het wederzijdse begrip en vertrouwen tussen de partijen vergroot en zijn stappen gezet om de emissies naar het grond- en oppervlaktewaterkwaliteit te verminderen. De effecten van deze samenwerking zijn nog niet direct gemeten in het ontvangende grond- en oppervlaktewater. De partijen hebben daarom besloten om de looptijd van het huidige convenant te actualiseren en te verlengen tot 2020.
- De partijen een verplichting hebben met betrekking tot de (grond)waterkwaliteit, die voortkomt uit de Kaderrichtlijn Water (KRW), Dochterraichtlijn Grondwater (DRGW) en Richtlijn Drinkwater. De KRW stelt dat alle oppervlaktewateren in 2015 een goede chemische en ecologische toestand moeten behalen. Deze doelstelling heeft Nederland niet kunnen halen. Daarom heeft Nederland derogatie aangevraagd om de KRW-doelen uiterlijk in 2027 bereikt te hebben.
In de DRGW en de Richtlijn Drinkwater is aangegeven dat bescherming van water bestemd voor drinkwaterproductie nodig is. Doel daarvan is de achteruitgang van de kwaliteit te voorkomen, en het niveau van zuivering dat noodzakelijk is voor drinkwaterproductie op termijn te verlagen.
- Normering voor zowel oppervlaktewater als grondwater is vastgelegd in het Besluit kwaliteitseisen monitoring water (Bkmw).
- De partijen de volgende verantwoordelijkheden hebben teneinde een goede grond- en oppervlaktewaterkwantiteit en -kwaliteit te bewaken dan wel te bereiken:

- Het waterschap verantwoordelijk is voor de oppervlaktewaterkwantiteit en kwaliteit, de uitvoering van wettelijke beschermingstaken en de uitvoering van de KRW-maatregelen voor het oppervlaktewater.
 - De provincie verantwoordelijk is voor de uitvoering van wettelijke grondwaterbeschermingstaken, het vaststellen van doelen voor grond- en oppervlaktewater voor de KRW en uitvoeren van KRW grondwatermaatregelen.
 - De Utrechtse fruitsector verantwoordelijk is voor het voldoen aan wettelijke regelgeving en voorschriften, zoals de gebruiksvoorschriften die het Ctgb voorschrijft en de algemene regels die vastgelegd zijn in het Activiteitenbesluit Milieubeheer.
- Gewasbeschermingsmiddelen onmisbaar zijn in de fruitteelt om de gewassen en het fruit te beschermen tegen ziekten en plagen.
 - In de fruitteelt regelmatig gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt, waarvan residuen en omzettingsproducten via verschillende emissieroutes in het grond- en oppervlaktewater komen.
 - Uit de monitoringsresultaten van de oppervlaktewaterkwaliteit van het waterschap blijkt dat een aantal gewasbeschermingsmiddelen op diverse meetpunten in normoverschrijdende hoeveelheden wordt aangetroffen. Dit is te lezen in de jaarverslagen oppervlaktewater van het waterschap.
 - Uit rapportages meetrondes grondwaterkwaliteit van de provincie Utrecht (2007, 2010, 2011, 2014, 2015 en 2017) blijkt dat gewasbeschermingsmiddelen regelmatig normoverschrijdend worden aangetroffen in het ondiepe grondwater.
 - De monitoringsresultaten van het onderzoek "Emissieroutes van gewasbeschermingsmiddelen uit de fruitteelt in Utrecht" voor de Utrechtse fruitsector aanleiding waren om met de provincie en het waterschap afspraken te maken over maatregelen om de geconstateerde normoverschrijdingen terug te dringen.
 - De beoogde maatregelen bestaan uit een relatief eenvoudig samenspel van bestaande technieken en de wijze van toepassing, te weten het gebruik van driftarme spuitdoppen, driftreducerende spuittechnieken, windschermen en gerichte en aangepaste gewasbeschermingsmiddelenkeuze. Daarbij gaat het vooral om de correcte toepassing van deze technieken, maatregelen en teeltvrije zones.
 - Momenteel wordt landelijk de Green deal "Nederlandse fruitteelt werkt samen aan schoon water" opgesteld. De verwachting is dat deze Green deal in 2018 getekend wordt. De Green deal bevat afspraken om erkenning van emissiereducerende technieken te versnellen en emissies naar het oppervlaktewater te verminderen. De Green deal wordt door de partijen van dit convenant gezien als complementair.
 - Overeengekomen is die afspraken vast te leggen in een convenant/afsprakenkader.

Verklaren overeengekomen te zijn als volgt:

Artikel 1. De in dit convenant overeengekomen maatregelen moeten leiden tot een verbetering van de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit in het algemeen en in het bijzonder in fruitteeltgebieden. Hieronder staan de doelstellingen opgenomen voor het oppervlaktewater en het grondwater.

1. De doelstelling in het oppervlaktewater is dat in 2020¹
 - (a) het aantal normoverschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen gerelateerd aan de fruitteelt gedaald is ten opzichte van het referentiejaar²;
 - (b) de mate van normoverschrijding voor jaargemiddelden maximaal in de

¹ Het jaartal 2020 is conform de doelstelling uit de Green deal "Nederlandse fruitteelt werkt samen aan schoon water"

² Het referentiejaar is 2013. Dit referentiejaar komt overeen met de doelstellingen uit Gezonde Groei, Duurzame Oogst, Tweede nota duurzame gewasbescherming

categorie 1-2x normoverschrijding valt;

(c) het percentage aangetoonde gewasbeschermingsmiddelen ten opzichte van het referentiejaar² met 25% is afgenomen.

2. De doelstelling voor het grondwater specifiek onder fruitteeltpercelen is dat het aantal normoverschrijdingen in de grondwatermonitoringmeetrunde in overeenstemming is met de toelatingseisen van het Ctgb. Dit betekent dat in maximaal 10% van de metingen per individuele stof een overschrijding van 0,1 µg/l mag voorkomen in het ondiep grondwater. In geval onverhoopt toch een groter percentage overschrijdingen wordt aangetroffen, wordt dit voor de betreffende stof(fen) voorgelegd en besproken met het Ctgb.

Artikel 2. Het waterschap meet elk jaar in het oppervlaktewater de concentraties gewasbeschermingsmiddelen. De resultaten van deze metingen worden jaarlijks teruggekoppeld aan de Utrechtse fruitsector.

Artikel 3. Het waterschap is betrokken bij een experiment om de monitoring van de oppervlaktewaterkwaliteit met betrekking gewasbeschermingsmiddelen te verbeteren. Hierbij worden nieuwe technieken en beoordelingsmethodieken uitgetest. Het waterschap koppelt de ontwikkelingen van dit onderzoek en ontwikkelingen op dit gebied jaarlijks terug aan de Utrechtse fruitsector.

Eén van deze technieken is de pilot Passive sampling die loopt van 2016-2018.

Mogelijk dat op basis van deze methodiek het normenstelsel aangepast gaat worden. Het waterschap zal jaarlijks een update geven van de stand van zaken rond de proef en de ontwikkelingen op normering.

Artikel 4. Het waterschap en de Utrechtse fruitsector onderzoeken in samenspraak de oorzaken van eventuele normoverschrijdingen en het aantreffen van niet toegelaten middelen.

Artikel 5. De Adviescommissie Water heeft in december 2017 haar zorgen uitgesproken over de bescherming en behoud van een goede grondwaterkwaliteit ten behoeve van de drinkwaterkwaliteit. Om in beeld te brengen of gewasbeschermingsmiddelen afkomstig van de fruitteeltsector een potentieel risico vormen voor de drinkwaterkwaliteit wil de provincie haar ondiep monitoringsmeetnet uitbreiden. De Utrechtse fruitsector en de provincie Utrecht zoeken samen naar enkele geschikte fruitteeltlocaties in grondwaterbeschermingsgebieden.

Artikel 6. De provincie inventariseert met waterbedrijf Vitens welke gewasbeschermingsmiddelen uit de fruitteelt een probleem (kunnen) vormen voor de grondwateronttrekkingen in het fruitteeltgebied. Hiervoor gaat de provincie in overleg met Vitens.

Artikel 7. De provincie voerde in 2017 een nieuwe monitoringronde uit in het ondiepe grondwater in de provincie Utrecht op dezelfde wijze als in 2012. Convenantpartijen bespreken de resultaten en analyse van deze grondwatermonitoring gezamenlijk. De monitoring wordt om de 3 jaar herhaald. De provincie is verantwoordelijk voor aanvullende advisering en communicatie naar de Utrechtse fruitsector op het gebied van grondwater.

Artikel 8. De concentraties van gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater en grondwater worden getoetst aan de nieuwste normen, zoals verwoord in het Besluit kwaliteitseisen monitoring water (BKMW) en de Regeling monitoring Kaderrichtlijn Water (KRW). Indien er voor bepaalde gewasbeschermingsmiddelen nog geen normen volgens de KRW-systematiek zijn afgeleid en opgenomen in deze twee beleidsdocumenten, wordt uitgegaan van de MTR norm. Voor de gehalten van gewasbeschermingsmiddelen in het grondwater wordt uitgegaan van de grondwaternorm. Deze is voor alle gewasbeschermingsmiddelen 0,1 microgram per liter. De som van de gehalten van

alle gewasbeschermingsmiddelen in het grondwater mag niet meer dan 0,5 microgram per liter zijn.

Artikel 9. Vanaf 2017 is de digitale erfemissiescan voor de fruitteelt (www.erfemissiescan.nl) operationeel. In 2017 promoten waterschap en de Utrechtse fruitsector deze erfemissiescan. Eind 2017 hebben 25, eind 2018 50 en eind 2020 75 telers in de provincie Utrecht de erfemissiescan uitgevoerd. De resultaten van de ingevulde erfemissiescans wordt eind 2018 geanalyseerd. De Utrechtse fruitsector en het waterschap spreken op basis van deze analyse af hoe ze binnen enkele jaren opvolging kunnen geven aan de adviezen uit de Erfemissiescan Gewasbescherming.

Artikel 10. De Utrechtse fruitsector levert elk jaar aan waterschap en provincie in februari een update van het gebruik van alle soorten gewasbeschermingsmiddelen en de periode waarin deze middelen worden gebruikt. Het waterschap en de provincie gebruiken dit voor het optimaliseren van de monitoringsstrategie van oppervlaktewater en grondwater.

Artikel 11. Het waterschap coördineert de uitvoering van het convenant en is verantwoordelijk voor aanvullende advisering en communicatie naar de Utrechtse fruitsector op het gebied van oppervlaktewater.

Artikel 12. Partijen komen 2 keer per jaar bijeen om ervaringen te delen. Het waterschap neemt hiervoor initiatief.

Artikel 13. Partijen stellen jaarlijks een activiteitenprogramma op waarin per partij de acties worden weergegeven. Voor 2018 staat de gezamenlijke activiteit op het programma in samenwerking met de gemeenten, drinkwaterbedrijven en andere agrarische sectoren om het project 'Bezem door de middenkast' uit te voeren. Deze activiteit heeft als doel om niet of niet-meer toegelaten gewasbeschermingsmiddelen in te zamelen. Door deze actie wordt voorkomen deze middelen worden opgebruikt of geloosd en in het milieu terecht komen.

Artikel 14. Wanneer partijen communiceren over de ontwikkelingen en activiteiten met betrekking tot dit convenant, stellen zij voorafgaand de communicatiemedewerker en de inhoudelijk deskundige van de andere partijen op de hoogte. Bij elk bericht dat een partij naar buiten brengt met betrekking tot het convenant wordt een gezamenlijke boodschap vermeld: *"De Utrechtse fruitsector heeft in 2017 samen met Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden en de Provincie Utrecht afspraken gemaakt in een convenant om de belasting van het grond- en oppervlaktewater met gewasbeschermingsmiddelen die in de fruitteelt worden gebruikt, te verminderen"*.

Artikel 15. Partijen spreken af om begin van elk jaar een gezamenlijke evaluatie op te stellen van het doelbereik (zoals verwoord in art. 1) op basis van het format dat is opgenomen in bijlage 2.

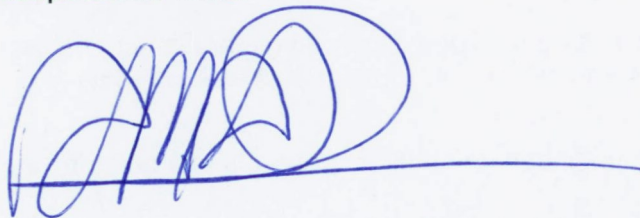
Artikel 16. Bij de financiering van de kosten voortkomend uit de afspraken in dit convenant, gaan we uit van het principe van de 'gesloten beurzen'. Partijen dragen verantwoordelijkheid voor financiering van de kosten voortkomend uit de eigen reguliere werkzaamheden en de werkzaamheden zoals vastgelegd in het convenant.

Artikel 17. De werking van het convenant is onderhevig aan de volgende bepalingen:

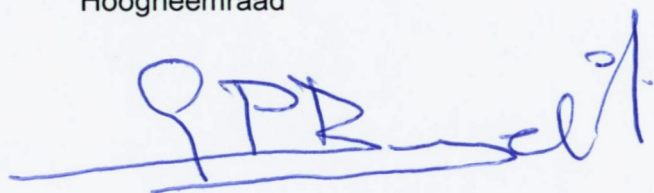
1. Dit convenant is een voortzetting van het convenant Schoon water Utrechtse fruitteelt 2012-2016, nadat het door alle partijen is ondertekend en geldt tot en met 31 december 2020.
2. De doelen in het convenant beschrijven een inspanningsverplichting en geen resultaatsverplichting. De nakoming van dit convenant is niet in rechte afdwingbaar.
3. Wijziging en/of verlenging van dit convenant is mogelijk als alle partijen instemmen.
4. Bij dit convenant behoren bijlagen, te weten"; bijlage 1 "Overzicht monitoringsgegevens van oppervlaktewater"; bijlage 2 "Format evaluatie";

Aldus overeengekomen en ondertekend in 3-voud, op 17 januari 2018, te Houten

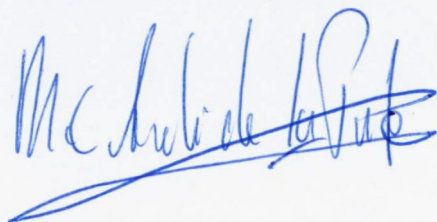
Provincie Utrecht
Mevrouw A.M.A. Pennarts-Pouw
Gedeputeerde Water

Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden
de heer G. Beugelink
Hoogheemraad

Nederlandse Fruittelers Organisatie
De heer M. André de la Porte
Voorzitter NFO kring Midden-Nederland

Bijlage 1 Huidige toestand

Tabel 1: Statistieken gewasbeschermingsmiddelen vanaf referentiejaar 2013

Jaartal	2013 (Referentiejaar)	2014	2015
Totaal aantal metingen	22539	22540	20917
Metingen boven detectiegrens (aantal)	631	428	607
Metingen boven detectiegrens (%)	2,8%	1,9%	2,9%
Aantal stoffen in de analyse	191	190	206
Percentage van de stoffen aangetoond	32%	24%	33%
Aantal overschrijdingen fruitteelt gerelateerd	3	7	1
Overschrijding MAC/MKN waarde	3	2	1
	fenoxycarb (a31)	carbendazim (a94)	thiacloprid (a94)
	imidacloprid (e44, e45)	imidacloprid (a31)	
Overschrijding JG/MKN waarde	0	5	0
		imidacloprid (a30, a71, a94, a96)	
		thiacloprid (a30)	
Overschrijding Indicatieve MTR norm	0	0	0
	= 1-2 x normoverschrijding		
	= 2-5 x normoverschrijding		
	= > 5 x normoverschrijding		
	cursief: middel meer dan 5 jaar niet meer toegelaten in fruitteelt		

Toelichting tabel 1:

- Totaal aantal metingen: aantal stoffen dat geanalyseerd wordt x aantal locaties x aantal keer bemonsterd
- Metingen boven detectiegrens (aantal): aantal metingen boven de detectiegrens
- Metingen boven de detectiegrens (%): percentage metingen boven detectiegrens t.o.v. totaal aantal metingen
- Aantal stoffen in de analyse: aantal stoffen dat per monsterpunt onderzocht is
- % van de stoffen aangetoond: percentage stoffen dat aangetoond is ten opzichte van het aantal dat stoffen dat geanalyseerd is
- Aantal overschrijdingen fruitteelt gerelateerd = aantal stoffen dat één stofnorm per locatie overschrijdt en in de fruitsector is gebruikt of werd gebruikt.³

Gewasbeschermingsmiddelen worden getoetst op één van de volgende twee manieren:

1. KRW-beoordelingssystematiek. Het is mogelijk dat een stof op een bepaalde locatie beide normen overschrijdt.
 - a. Norm voor maximum (MAC/MKN waarde)
 - b. Norm voor jaargemiddelde (JG/MKN-waarde)
2. Indicatieve MTR-norm. Deze norm geldt alleen als er voor een bepaald gewasbeschermingsmiddel nog geen KRW-normen zijn afgeleid:
 - a. Indicatieve MTR-norm op basis van maximum
 - b. Indicatieve MTR-norm op basis van 90-percentiel waarde (90% van alle meetwaarden moet in een jaar onder de 90-percentielwaarde liggen). Dit betekent dat bij de huidige meetfrequentie (12x/jaar) twee metingen boven 90-percentielwaarde moeten liggen om deze norm te overschrijden. Dit is vanaf 2008 niet voorgekomen in ons beheergebied.

³ Het is mogelijk dat op één locatie voor een specifieke stof de normen voor zowel het jaargemiddelde als het maximum overschreden worden. Deze overschrijdingen worden als aparte overschrijdingen bij elkaar opgeteld, terwijl het om één stof kan gaan.

- Jaargemiddeld. Het gemiddelde van alle metingen van een stof in één jaar. Indien een deel van de gemeten concentraties onder de detectiegrens gemeten is, wordt het meetprotocol van de Europese Kaderrichtlijn Water aangehouden. Dit betekent dat metingen onder de detectiegrens bij bepaling van jaargemiddelden beschouwd worden als zijnde 50% van de detectiegrens.
- Maximum. Eén of meerdere metingen in één jaar van een stof per locatie liggen boven het maximum. Als er meerdere overschrijdingen in één paar voorkomen, wordt dit op jaarbasis als één overschrijding geteld.

Trends

De bestrijdingsmiddelen worden binnen HDSR vanaf het jaar 2008 op dezelfde wijze geanalyseerd. Vanaf 2008 worden daarom metingen jaarlijks met elkaar vergeleken en aan de meest recente normen getoetst. Deze toetsing is conform de beoordeling van de Bestrijdingsmiddelenatlas. De toetsing wordt op deze wijze uitgevoerd om te signaleren of er trends te ontdekken zijn en mogelijke effecten van een eventuele wijziging in normstelling uit te vlakken. De trendanalyse is bedoeld als signaleringsinstrument en niet als toetsingskader. Het betekent dus dat stoffen niet met terugwerkende kracht tot probleemstof verklaard worden als gevolg van een aangescherpte normstelling.

Bijlage 2

Format evaluatie (indien van toepassing bij bestaande artikelen)

Artikel 1 en 2. Resultaten monitoring oppervlaktewater worden jaarlijks gepresenteerd als in bijlage 1. Daarin worden de volgende onderwerpen teruggekoppeld:

- Huidige situatie betreffende jaar;
- Aanvulling data tabel 1 uit bijlage 1.
- Beoordeling resultaten data;
- Discussie over oorzaken (veel weinig plagen, droog/nat jaar etc.);
- Mogelijke bijdrage gebiedsvreemd water;
- Aanbevelingen voor komend jaar;
- Vaststelling doelstelling voor komend jaar;
- Het functioneren van het convenant en de vraag of actualisatie nodig is.

Artikel 4: Bijhouden gerichte analyses op oorzaken, bronnen, etc.

Artikel 5. De provincie presenteert de resultaten van de grondwatermonitoring aan de andere partijen. Daarin worden de volgende onderwerpen teruggekoppeld:

- Huidige situatie;
- Vergelijking situatie met eerdere meetresultaten.
- Beoordeling resultaten data;

Op basis van de monitoringsresultaten van het grondwateronderzoek van de provincie zal de evaluatie van het grondwater nader ingevuld worden.

Artikel 8: Jaarlijks rapporteren: totaal aantal fruittelers dat een (digitale) erfemissiescan uitgevoerd heeft of laten uitvoeren. Informatie kan verkregen worden via beheerder website erfemissiescans.

Het is wenselijk om ook in beeld te brengen hoeveel van de fruittelers maatregelen hebben getroffen om erfemissies te beperken. In 2018 gaan Utrechtse fruitsector en waterschap samen na of er mogelijkheden zijn om dit eenvoudig zonder veel inspanningen in beeld te brengen.